

IFAU – INSTITUTET FÖR
ARBETSMARKNADSPOLITISK
UTVÄRDERING

Inkomsteffekter av kommunal vuxenutbildning

Erika Ekström

RAPPORT 2003:13

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Näringsdepartementet med säte i Uppsala. IFAU ska främja, stödja och genomföra: utvärdering av arbetsmarknadspolitiskt motiverade åtgärder, studier av arbetsmarknadens funktionssätt och utvärdering av effekterna på arbetsmarknaden av åtgärder inom utbildningsväsendet. Förutom forskning arbetar IFAU med att: sprida kunskap om institutets verksamhet genom publikationer, seminarier, kurser, workshops och konferenser; bygga upp ett bibliotek av svenska utvärderingsstudier; påverka datainsamling och göra data lättillgängliga för forskare runt om i landet.

IFAU delar även ut anslag till projekt som rör forskning inom dess verksamhetsområden. Det finns två fasta ansökningstillfällen per år: den 1 april och den 1 november. Eftersom forskarna vid IFAU till övervägande del är nationalekonomer, ser vi gärna att forskare från andra discipliner ansöker om anslag.

IFAU leds av en generaldirektör. Vid myndigheten finns en traditionell styrelse bestående av en ordförande, institutets chef och åtta andra ledamöter. Styrelsen har bl a som uppgift att besluta över beviljandet av externa anslag samt ge synpunkter på verksamheten. Till institutet är även en referensgrupp knuten där arbetsgivar- och arbetstagarsidan samt berörda departement och myndigheter finns representerade.

Postadress: Box 513, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Kyrkogårdsgatan 6, Uppsala
Telefon: 018-471 70 70
Fax: 018-471 70 71
ifau@ifau.uu.se
www.ifau.se

IFAU har som policy att en uppsats, innan den publiceras i rapportserien, ska seminariebehandlas vid IFAU och minst ett annat akademiskt forum samt granskas av en extern och en intern disputerad forskare. Uppsatsen behöver dock inte ha genomgått sedvanlig granskning inför publicering i vetenskaplig tidskrift. Syftet med rapportserien är att ge den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska diskussionen ett kunskapsunderlag.

Inkomsteffekter av kommunal vuxenutbildning*

av

Erika Ekström*

2003-11-26

Sammanfattning

Trots att Sverige har haft kommunal vuxenutbildning (komvux) sedan 1968 är kunskapen om komvux arbetsmarknadseffekter mycket liten. Den här studien bidrar med en utvärdering av de långsiktiga inkomsteffekterna av komvux. Resultaten tyder på att deltagande i komvux ger en signifikant inkomstminskning för svenska män, på i genomsnitt tre och en halv procent jämfört med dem som inte har deltagit i komvux. Inga effekter hittas för svenska kvinnor. Däremot visar resultaten på en positiv inkomsteffekt, cirka nio procent, för invandrarkvinnor.

Det finns tre möjliga förklaringar till männens negativa inkomstutveckling: i) selektion in i komvux kvarstår, dvs det kan finnas ytterligare korrigeringar som krävs (än de som använts i denna studie) för att minska problemet med att deltagare och icke-deltagare har olika egenskaper, ii) inlåsningseffekter, dvs förlorad arbetslivserfarenhet eller minskad sökaktivitet under studierna, och iii) stigmatisering, dvs män som deltagit i komvux betraktas som mindre produktiva bland arbetsgivare.

* Jag vill tacka Susanne Ackum, Maria Hemström och Erik Mellander för värdefulla kommentarer i föreliggande rapport. Per-Anders Edin, Peter Fredriksson och Roope Uusitalo samt seminariedeltagare vid IFAU och Tinbergen-institutet, Amsterdam har bidragit med värdefulla kommentarer till den engelska versionen.

* Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), Box 513, 751 20 Uppsala, telefon: 018 – 471 70 75, e-post: Erika.Ekstrom@ifau.uu.se.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Kommunal vuxenutbildning.....	4
3	Metod och data	6
3.1	Metod.....	6
3.2	Data.....	7
4	Resultat.....	10
5	Avslutande kommentarer.....	12
	Referenser	14
	Appendix A – Deltagarnas egenskaper i komvux.....	16

1 Inledning¹

År 1968 startade den kommunala vuxenutbildningen (komvux) i Sverige. Man kan se komvux som en respons på att man under 1950- och 1960-talen förlängde grundskolan för att minska utbildningsskillnaderna mellan olika samhällsklasser; komvux skulle minska utbildningsskillnader mellan generationer.

Komvux ingår i det svenska offentliga skolsystemet. Vuxna som saknar kunskaper motsvarande grund- och gymnasieskolan ska ha möjlighet att komplettera dessa vid komvux, men personer har också möjlighet att skaffa sig fördjupade kunskaper (via påbyggnadsutbildningar) inom sitt yrke.

Motiven att delta i komvux varierar naturligtvis mellan personer, men ett motiv är förmodligen att det ger individen ökade möjligheter att förändra sin situation på arbetsmarknaden, t ex genom att byta yrke. Sådana förändringar, i kombination med t ex fortsatta studier på universitet eller högskola, kan på sikt också leda till inkomstförändringar.

Trots att komvux funnits i över 25 år, varit mycket omfattande och förväntats påverka individens ställning på arbetsmarknaden är det först under senare år man har studerat dess arbetsmarknadseffekter. Det växande intresset har då främst berott på den stora satsningen på vuxenutbildning som genomfördes i och med kunskapslyftet.² Westerlund (2000) som undersöker arbetslöshetseffekter finner kortare arbetslöshetstider för kunskapslyftsdeltagare än deltagare i arbetsmarknadsutbildning, medan inga entydiga effekter för arbetslöshetstiden hittas i Westerlund & Axelsson (2001). Alm Stenflo (2000) och Stenberg (2003) undersöker kortsiktiga inkomsteffekter av komvux respektive kunskapslyftet. Den första författaren finner positiva inkomsteffekter, medan den andra författaren finner negativa effekter.

Denna studie, vilken är den första i sitt slag, syftar till att studera de långsiktiga inkomsteffekterna av komvux. Inkomsteffekten studeras år 2000 för de personer som påbörjade komvux någon gång mellan våren 1988 och våren 1993. Analysen baseras på en svensk longitudinell individdatabas för åren 1983–2000.

¹ Detta är en svensk sammanfattning av Ekström (2003).

² Kunskapslyftet introducerades i juli 1997 och avslutades i december 2002. Kunskapslyftet syftade till att ge arbetslösa personer, som saknade en treårig gymnasieutbildning och som var mellan 25–55 år, möjlighet att delta i kurser på komvux.

Uppsatsen disponeras enligt följande: Avsnitt 2 ger en kort beskrivning av komvux. Metod och data presenteras i avsnitt 3. I avsnitt 4 diskuteras resultaten och avslutande kommentarer ges i avsnitt 5.

2 Kommunal vuxenutbildning

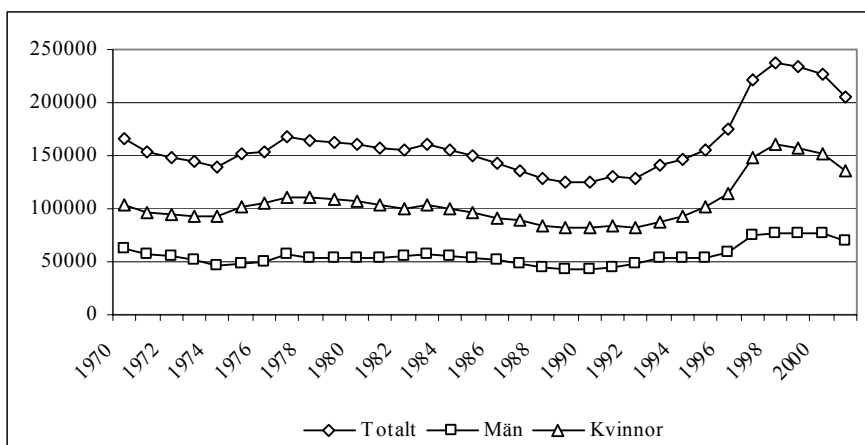
Komvux är en del av det svenska offentliga skolsystemet. Även vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux) och svenskundervisning för invandrare (sfö) hör hit. Komvux erbjuder kurser på tre nivåer: i) grundläggande, ii) gymnasiala och iii) påbyggnadsutbildningar. Grundläggande vuxenutbildning ska motsvara den nioåriga grundskolan, medan gymnasial vuxenutbildning kan likställas med ungdomsgymnasiet. Om en individ vill vidareutbilda sig inom ett yrke eller skaffa ett annat yrke kan han/hon gå en påbyggnadsutbildning. Om en person vill byta yrke finns det inom komvux två valmöjligheter; dels kan personen läsa en påbyggnadsutbildning som ger utbildning inom ett nytt yrke, dels kan personen läsa in ett helt nytt gymnasieämne för att få behörighet till detta ämnesområde på universitetet.³

Individer kan söka till komvux två gånger per år: höst och vår. En fördel med komvux är att personen själv kan bestämma studietakt, eftersom många kurser erbjuds både på hel- och deltid i form av dag- och kvällskurser. Det medför att individen ges möjlighet att fortsätta att arbeta under studierna. Komvux är tillgängligt för alla personer över 20 år, men vuxna med den kortaste utbildningen har prioritet.

För att få en uppfattning om omfattningen av komvux presenterar *Figur 1* elever⁴ som deltagit i komvux under höstterminerna 1970–2001.

³ Under senare delen av 1990-talet har även personer, främst de under 25 år, ”konkurrensläst” på komvux för att få ett högre betyg än vad de fick under sin gymnasieutbildning, dvs de läser om ämnen som de redan har läst.

⁴ En elev definieras som en person som deltagit i komvux. I statistiken räknas personen endast en gång, oavsett hur många kurser personen deltagit i.

Figur 1 Elever i komvux 1970–2001

Anmärkningar: För åren 1970–78 skedde insamling av antalet elever vecka 42. Under åren 1979–91 skedde insamling i slutet av terminen, och från 1992 och framåt skedde insamling i oktober vecka 41 eller 42.

Källa: Statistiska centralbyrån, Statistisk årsbok för Sverige, olika årgångar.

Under stora delar av perioden har antalet deltagare i komvux varit strax över 150 000 eller något under. Nästan dubbelt så många kvinnor som män har deltagit. Den dramatiska förändringen mellan åren 1996 och 1997 beror på introduktionen av kunskapslyftet.

Mönstret för antalet deltagare på de olika nivåerna har förändrats över tiden. Kvinnors deltagande på grundskolenivå har minskat över tiden, från ca 30 000 till ca 20 000, medan antalet manliga deltagare har varit konstant ca 10 000. Antalet kvinnliga och manliga deltagare på gymnasial nivå har varierat mellan 30 000–136 000 respektive 20 000–64 000. Antalet deltagare i påbyggnadsutbildningar har under perioden minskat från ca 40 000 kvinnor och ca 20 000 män till ca 3 000 deltagare för både kvinnor och män (Statistiska centralbyrån, Statistisk årsbok för Sverige).⁵

⁵ Det bör dock noteras att definitionen av påbyggnadsutbildningar förändrades mellan åren 1991 och 1992, vilket också har lett till att antalet deltagare minskat över tiden.

3 Metod och data

3.1 Metod⁶

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur individers inkomster påverkas av att delta i komvux. För att få en korrekt uppfattning om detta måste jag veta mer om vilken inkomst deltagarna skulle ha haft om de *inte* hade deltagit i komvux; skillnaden mellan vad deltagare har (efter att ha deltagit) och vad de skulle ha haft (om de inte hade deltagit) utgör effekten av att delta i en utbildning. Men eftersom ingen person kan göra två saker samtidigt kan jag inte jämföra deltagarna med sig själva; jag behöver således en kontrollgrupp av jämförbara individer som inte deltog i komvux. Genom att jämföra deltagarnas och kontrollgruppens inkomster kan jag få en uppfattning om hur deltagarnas situation skulle ha sett ut om de inte hade deltagit i komvux. Problemet är dock att valet att delta i komvux sannolikt inte är slumpmässigt utan styrs av observerbara och icke-observerbara egenskaper hos deltagarna. Om jag inte kan kontrollera för detta i min analys uppstår ett selektionsproblem och effekten av komvux blir felaktigt mätt.

Tabell 1 nedan visar t ex att deltagarna genomsnittligt sett är yngre och har lägre utbildning än icke-deltagarna; dessa observerbara skillnader kontrollerar jag för i min empiriska analys. Problemet med selektion kvarstår dock om det är icke-observerbara egenskaper (t ex motivation och förmåga) som styr valet att delta i komvux. För att hantera detta har jag tagit hjälp av information om individens inkomst innan han/hon deltog i komvux. Här tänker jag mig att om det finns systematiska skillnader i icke-observerbara egenskaper mellan deltagare och icke-deltagare som påverkar inkomster bör inkomstnivån variera systematiskt mellan grupperna redan före inträdet.

För att ytterligare reducera problemet med att deltagare och icke-deltagare har olika egenskaper används en metod som gör att de båda grupperna, genomsnittligt sett, har samma ålder, utbildning och inkomst före inträdet i komvux. Metoden går ut på att icke-deltagarna vägs med en vikt som har baserats på i) ålder och utbildning respektive ii) ålder, utbildning och inkomst året före inträdet i komvux.⁷

⁶ För en utförlig metodbeskrivning se Ekström (2003).

⁷ Vikten anger kvoten mellan subpopulation i:s andel av deltagarna och subpopulation i:s andel av icke-deltagarna. En subpopulation är t ex i vikt (i) 25–29-åringar med tvåårigt gymnasium och i vikt (ii) 25–29-åringar med tvåårigt gymnasium och positiv inkomst före inträdet i komvux.

Den statistiska analysen som används är minsta-kvadrat-metoden. Utfallsvariabeln (dvs det jag studerar som komvux-deltagandet påverkar) är individernas årsinkomst år 2000. De förklarande variablerna som jag använder för att kontrollera för observerbar heterogenitet mellan de olika deltagarna och icke-deltagarna är ålder, utbildningsnivå, civilstånd, födelseland och bostadslän. Som nämnts ovan, utnyttjas inkomsterna åren innan studierna påbörjades i komvux för att kontrollera för icke-observerbara skillnader.

3.2 Data

Den här studien baseras på den svenska individdatabasen LINDA⁸ och dess inkomst-, högskole- och, framförallt, komvux-register. Komvux-registret innehåller information om under vilken termin individen registrerades som deltagare i komvux, nivån på utbildningen och kursens beteckning för åren 1988–95. Däremot saknas information om huruvida individen fullföljde sina studier, vilket gör att denna studie fokuserar på effekterna av att ha påbörjat – men inte nödvändigtvis avslutat – komvux.⁹

Studien fokuserar på personer i 25–55 årsåldern som deltog i komvux någon gång under perioden våren 1988 till våren 1993 (deltagarna). Kontrollgruppen består av personer i motsvarande ålder som inte deltog i komvux (icke-deltagarna).

Data analyseras separat för i) kvinnor och män samt för ii) personer som invandrade till Sverige 1–5 år innan komvux-studierna påbörjades (invandrargruppen) respektive övriga personer (den svenska gruppen). *Tabell 1* presenterar deskriptiv statistisk avseende deltagarnas respektive icke-deltagarnas egenskaper för båda grupperna.

⁸ LINDA (Longitudinal Individual Data) är en longitudinell registerdatabas. I LINDA registreras varje år uppgifter avseende ett representativt urval av Sveriges befolkning. Urvalet uppgår till 3 procent av befolkningen. Dessutom har man skapat ett urval om 20 procent av den utlandsfödda befolkningen. I LINDA registreras, förutom de individer som ingår i urvalet, även individernas familjemedlemmar. För en närmare beskrivning av LINDA se Edin & Fredriksson (2000).

⁹ Enligt offentlig statistik var avbrottsfrekvensen mellan 14–19 procent för åren 1988/89–92/93 (Statistiska centralbyrån, 1990; 1991; 1992; 1993; 1994).

Tabell 1 Deskriptiv statistik över egenskaper hos deltagare och icke-deltagare

Variabler	Män deltagare Medelvärde	Män icke-deltagare Medelvärde	Kvinnor deltagare Medelvärde	Kvinnor icke-deltagare Medelvärde
<i>Svenska gruppen</i>				
Ålder, τ -1	34,5 (7,9)	39,1 (8,3)	36,3 (7,6)	39,4 (8,4)
Ålder i kvadrat, τ -1	1 254,5 (578,0)	1 601,1 (645,1)	1 374,8 (564,9)	1 623,1 (651,8)
Grundskola, τ -1	0,156	0,152	0,190	0,146
2-årigt gymnasium, τ -1	0,361	0,257	0,384	0,304
3-årigt gymnasium, τ -1	0,161	0,146	0,106	0,088
Universitet, τ -1	0,239	0,262	0,244	0,309
Inkomst, τ -1	97 151 (54 664)	133 481 (85 797)	70 050 (40 283)	87 459 (53 550)
Inkomst, τ -2	88 179 (47 275)	116 528 (74 081)	61 688 (35 820)	75 690 (46 878)
Inkomst, τ -3	76 372 (39 567)	98 380 (59 292)	52 647 (30 263)	63 789 (38 711)
Inkomst, τ -4	63 831 (33 240)	82 528 (48 810)	44 328 (25 472)	53 459 (32 031)
Andel med noll i inkomst, τ -1	0,032	0,031	0,031	0,048
Andel med noll i inkomst, τ -2	0,025	0,027	0,039	0,046
Andel med noll i inkomst, τ -3	0,023	0,026	0,034	0,046
Andel med noll i inkomst, τ -4	0,020	0,025	0,037	0,047
Andel som påbörjat komvux 1989	0,149	0,157	0,176	0,160
Andel som påbörjat komvux 1990	0,140	0,163	0,156	0,165
Andel som påbörjat komvux 1991	0,155	0,168	0,147	0,170
Andel som påbörjat komvux 1992	0,067	0,179	0,059	0,175
Andel som påbörjat komvux 1993	0,169	0,180	0,117	0,174
Ogift, τ -1	0,516	0,383	0,329	0,282
Skild, τ -1	0,070	0,084	0,112	0,115
Änka/änkling, τ -1	0,003	0,003	0,008	0,013
Nordiskt födda medborgare, τ -1	0,030	0,035	0,046	0,047
Utlandsfödda medborgare, τ -1	0,062	0,046	0,049	0,039
Antal observationer	2 645	262 590	5 752	228 822

Tabell 1 fortsättning Deskriptiv statistik över egenskaper hos deltagare och icke-deltagare

Variabler	Män deltagare Medelvärde	Män icke-deltagare Medelvärde	Kvinnor deltagare Medelvärde	Kvinnor icke-deltagare Medelvärde
<i>Invandrargruppen</i>				
Ålder, τ -1	31,2 (6,3)	34,4 (7,6)	32,5 (6,6)	34,1 (7,9)
Ålder i kvadrat, τ -1	1 011,9 (444,3)	1 240,7 (567,0)	1 101,4 (466,0)	1 227,1 (581,4)
2- och 3-årigt gymnasium, τ -1	0,399	0,376	0,351	0,379
Universitet, τ -1	0,321	0,246	0,312	0,251
Inkomst, τ -1	28 260 (41 024)	65 422 (71 691)	25 761 (35 846)	45 653 (49 478)
Andel med noll i inkomst, τ -1	0,430	0,246	0,403	0,275
Andel som påbörjat komvux 1989	0,087	0,116	0,083	0,116
Andel som påbörjat komvux 1990	0,125	0,154	0,078	0,150
Andel som påbörjat komvux 1991	0,135	0,177	0,151	0,176
Andel som påbörjat komvux 1992	0,087	0,221	0,062	0,222
Andel som påbörjat komvux 1993	0,438	0,241	0,501	0,244
Ogift, τ -1	0,445	0,335	0,210	0,199
Skild, τ -1	0,061	0,078	0,073	0,085
Änka/änkling, τ -1	0,003	0,002	0,013	0,013
Utlandsfödda medborgare, τ -1	0,954	0,835	0,914	0,761
Antal observationer	393	3 777	385	3 000

Anmärkningar: Standardavvikelse i parentes. τ är inträdesåret i komvux.

Deltagarna i den svenska gruppen är yngre och deras genomsnittliga utbildningsnivå är lägre än icke-deltagarnas. Den genomsnittliga inkomsten är lägre och andelen kvinnor utan någon inkomst är högre bland deltagare än bland icke-deltagare. Även i invandrargruppen är deltagarna i högre utsträckning yngre, men deras genomsnittliga utbildningsnivå är högre än icke-deltagarnas (förutom kvinnliga deltagare med gymnasieutbildning).

Vad avser invandrargruppen studerar de i första hand på grundskolenivå; män i den svenska gruppen återfinns främst på gymnasienivå medan kvinnorna i hög utsträckning läser påbyggnadsutbildningar. I båda grupperna utgör språk och språkvetenskap det vanligaste ämnet (se Appendix A).

4 Resultat

I *Tabell 2* presenteras huvudresultaten.¹⁰

Tabell 2 Inkomsteffekter av komvux uttryckt i procent

	Vikt (i)		Vikt (ii)	
	Män (1)	Kvinnor (2)	Män (3)	Kvinnor (4)
<i>Svenska gruppen</i>				
Programeffekt	-0,0374*** (0,0107)	0,0028 (0,0074)	-0,0356*** (0,0108)	0,0038 (0,0075)
Antal deltagare i komvux	2 645	5 752	2 645	5 752
Antal icke-deltagare	262 590	228 822	261 406	228 430
<i>Invandrargruppen</i>				
Programeffekt	0,0606 (0,0559)	0,0905* (0,0492)	0,0483 (0,0623)	0,0902* (0,0520)
Antal deltagare i komvux	393	385	393	385
Antal icke-deltagare	3 777	3 000	3 642	2 964

Anmärkning: I regressionen används absolut årsinkomst år 2000, men uttrycks här i procent. Signifikansnivå: *** = 1-procentsnivån, * = 10-procentsnivån.

Kolumnerna (1) och (2) presenterar resultaten för män respektive kvinnor när vikt (i) används, dvs så att icke-deltagarna, i genomsnitt, har samma ålder och utbildning som deltagarna. Svenska män som deltog i komvux har ca 3,7 procent lägre inkomst jämfört med svenska män som inte deltog i komvux.¹¹ Jag finner inga effekter för svenska kvinnor.

Det kan synas förbryllande att man får negativa inkomsteffekter av ett utbildningsprogram som syftar till att stärka individens ställning på arbetsmarknaden. Selektion in i komvux kan vara en möjlig förklaring till den negativa inkomstutvecklingen för männen, dvs det kan finnas ytterligare egenskaper (än de som jag försökt kontrollera för) som styr valet av att delta i komvux. Inlåsnings är en annan möjlig förklaring till männens negativa inkomstutveckling;

¹⁰ I Ekström (2003) presenteras resultat från känslighetsanalyser.

¹¹ I absoluta termer motsvarar det ca SEK 9 500 per år.

antingen genom förlorad arbetslivserfarenhet, eller genom minskad sökaktivitet. När det gäller förlorad arbetslivserfarenhet tänker jag mig ett utgångsläge där två personer med samma utbildning och yrke arbetar. Den ena personen väljer att påbörja studier i komvux, medan den andra personen väljer att fortsätta arbeta inom sitt yrke. När personen som studerat i komvux är klar, väljer han/hon ändå att gå tillbaka till sitt gamla yrke. I och med det har personen förlorat arbetslivserfarenhet under sina studier. När det gäller inlåsning via sökbeteende tänker jag mig att båda personerna, i utgångsläget, är arbetslösa.¹² Den som väljer att studera på komvux slutar kanske att aktivt söka efter arbete, eftersom han/hon faktiskt har en sysselsättning; studier på komvux. Man skulle kunna uttrycka det som att han/hon är inlåst i komvux, medan den andra personen som kvarstår i arbetslöshet sannolikt fortsätter att aktivt söka efter arbete (se Calmfors mfl, 2002). En annan möjlig förklaring till männens negativa löneutveckling är sk stigmatisering, dvs att män som har deltagit i komvux betraktas – bland arbetsgivare – som mindre produktiva jämfört med dem som inte läst på komvux. Detta tar sig uttryck i en lägre lön för deltagare. En möjlig förklaring till kvinnors nolleffekt av att ha deltagit i komvux kan vara att kvinnor (som i större utsträckning arbetar inom den offentliga sektorn) har en lönestruktur som är flackare än männens. En annan möjlig förklaring till skillnaden mellan kvinnor och män är att kvinnor och män deltar i olika typer av utbildningar. Den deskriptiva statistiken över deltagarnas egenskaper i komvux indikerar att män i högre utsträckning deltar i gymnasial utbildning, medan kvinnor deltar i påbyggnadsutbildningar.

Mina resultat förefaller dock vara i linje med tidigare internationella studier på området, se t ex Dickinson mfl (1986, 1987) och Leight & Gill (1997). Dickinson mfl (1987) tolkar (spekulativt) att männens negativa resultat t ex skulle kunna bero på att arbetsgivare diskriminerade dessa män för att de deltagit i programmet eftersom arbetsgivarna ser manliga deltagare som ”ekonomiskt ogynnsamma arbetare” istället för ”utbildade arbetare”. Samma författare tolkar det positiva resultatet för kvinnorna som om dessa fått ett mer varaktigt arbete efter deltagandet i programmet.

Inkomsteffekten är emellertid mer positiv för invandrare. Invandrarkvinnor som deltog i komvux har en inkomstökning på ca 9 procent jämfört med invandrarkvinnor som inte deltog.

¹² I denna studie har jag försökt undvika att inkludera personer som påbörjade komvux-studierna av arbetslöshetsorsaker.

I kolumnerna (3) och (4) återfinns resultaten för män och kvinnor när vikt (ii) används, dvs så att icke-deltagarna, i genomsnitt, har samma ålder, utbildning och inkomst som deltagarna. När denna vikt används är inkomsteffekten för svenska män något lägre, men i stort sett ger de två vikterna samma resultat.

Resultaten visar sig också vara stabila för rimliga alternativa specifikationer.¹³ För män beror emellertid inkomsteffektens storlek på ålder. Inkomsteffekterna är mindre negativ för yngre män och mer negativ för äldre män jämfört med grundspecifikationen. För de äldre männen ligger inkomstminskningen på nästan sex procent.

5 Avslutande kommentarer

Trots att kommunal vuxenutbildning (komvux) har funnits länge, i stor omfattning och med förväntat positiva effekter, har arbetsmarknadseffekter av komvux studerats i mycket liten utsträckning. Min studie, den första i sitt slag, undersöker långsiktiga inkomsteffekter av komvux. Studiens huvudresultat är följande: När det gäller svenska män är deltagande i komvux förknippat med en inkomstminskning. Inkomstminskningen ligger runt tre och en halv procent. Inga effekter hittas för svenska kvinnor. Däremot är inkomsteffekten för kvinnliga invandrare positiv, ca 9 procent.

Det finns tre möjliga förklaringar till männens negativa inkomstutveckling: i) selektion in i komvux kvarstår, dvs den metod som använts i denna studie har inte fångat upp alla egenskaper som styr valet av att delta i komvux, ii) inlärningseffekter, dvs förlorad arbetslivserfarenhet eller minskad sökaktivitet under studierna, och iii) stigmatisering, dvs män som deltagit i komvux betraktas som mindre produktiva bland arbetsgivare.

När det gäller fortsatt forskning av arbetsmarknadseffekter av komvux vore det intressant att undersöka betydelsen av på vilken nivå komvux-deltagarna studerar samt vilken roll valet av ämnesinriktningar spelar. Dessutom skulle en finare gruppering av deltagare vara betydelsefullt; dels med avseende på födelseland, dels med avseende på arbetsmarknadsstatus – sysselsatta (hel- och

¹³ Se avsnittet för känslighetsanalyser i Ekström (2003).

deltidsanställda) och arbetslösa. Även långsiktiga effekter av kunskapslyftet bör studeras för att vi ska få en uppfattning om huruvida en storskalig intervention såsom kunskapslyftet är begränsat eller inte.

Referenser

- Alm Stenflo, G (2000) ”Inkomst- och sysselsättningseffekter av kommunal vuxenutbildning”, Temarapport 2000:1, Prognosinstitutet, Statistiska centralbyrån, Stockholm.
- Axelsson, R & O Westerlund (2001) ”Inflöde och varaktighet som arbets-sökande efter avslutad utbildning – Deltagare i Kunskapslyftet och arbetsmarknadsutbildning höstterminen 1997”, Umeå Ekonomiska Studier nr. 566, Umeå universitet, Umeå.
- Calmfors, L, A Forslund & M Hemström (2002) Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitiken sysselsättningseffekter?, Rapport 2002:2, IFAU, Uppsala.
- Dickinson, K P, T R Johnson & R W West (1986) “An analysis of the impact of CETA programs on participants’ earnings”, *Journal of Human Resources*, vol. 21, nr. 1, s. 64–91.
- Dickinson, K P, T R Johnson & R W West (1987) “The impact of CETA programs on components of participants’ earnings”, *Industrial and Labor Relations Review*, vol. 40, nr. 3, s. 430–441.
- Edin, P-A & P Fredriksson (2000) “LINDA – Longitudinal INdividual DATA for Sweden”, working paper 2000:19, Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet, Uppsala.
- Ekström E (2003) ”Earnings effects of adult secondary education in Sweden”, working paper 2003:16, IFAU, Uppsala.
- Leight D E & A M Gill (1997) “Labor Market Returns to Community Colleges: Evidence for Returning Adults”, *Journal of Human Resources*, vol. 32, nr. 2, s. 334–353.
- Statistiska centralbyrån (1990) ”Kommunal vuxenutbildning 1988/89, Höstterminen 1988”, Statistiska meddelanden U 30 SM 9001, Örebro.

Statistiska centralbyrån (1991) ”Kommunal vuxenutbildning 1989/90, Höstterminen 1989”, Statistiska meddelanden U 30 SM 9101, Örebro.

Statistiska centralbyrån (1992) ”Kommunal vuxenutbildning 1990/91, Höstterminen 1990 och läsåret 1990/91”, Statistiska meddelanden U 30 SM 9201, Örebro.

Statistiska centralbyrån (1993) ”Kommunal vuxenutbildning 1991/92, Höstterminen 1991 och läsåret 1991/92”, Statistiska meddelanden U 30 SM 9301, Örebro.

Statistiska centralbyrån (1994) ”Kommunal vuxenutbildning 1992/93, Elever och kursdeltagare”, Statistiska meddelanden U 30 SM 9401, Örebro.

Statistiska centralbyrån, *Statistisk årsbok för Sverige*, olika årgångar.

Stenberg, A (2003) *An evaluation of the adult education initiative relative labor market training*, avhandling, Umeå Ekonomiska Studier nr. 609, Umeå universitet.

Westerlund, O (2000) ”Inskrivningstid vid arbetsförmedlingen efter avslutade studier – Deltagare i Kunskapslyftet och arbetsmarknadsutbildning 1997”, Umeå Ekonomiska Studier nr. 526, Umeå universitet, Umeå.

Appendix A – Deltagarnas egenskaper i komvux

Tabell A1 Deltagarnas egenskaper i komvux per inträdesår, svenska gruppen

	<i>Män</i>						<i>Kvinnor</i>					
	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1988	1989	1990	1991	1992	1993
<i>Utbildningsnivå i komvux</i>												
Grundläggande	15,1	20,3	22,2	22,9	26,0	34,5	19,6	20,3	20,0	22,6	23,4	31,5
Gymnasial	51,0	35,8	38,7	42,0	48,6	54,6	37,3	30,5	39,8	34,0	36,1	49,5
Påbyggnadsutbildning	32,9	43,7	39,2	34,6	24,9	11,0	42,6	49,1	50,1	42,8	39,9	18,9
Ingen uppgift	0,9	0,3	0,0	0,5	0,6	0,0	0,5	0,1	0,1	0,6	0,6	0,2
<i>Dag- eller kvällskurser i komvux</i>												
Dag	32,7	37,6	40,3	43,2	55,9	66,4	37,4	44,4	42,1	47,9	51,5	64,4
Kväll	66,4	62,2	59,7	56,3	43,5	33,6	62,1	55,5	57,8	51,5	47,9	35,5
Ingen uppgift	0,9	0,3	0,0	0,5	0,6	0,0	0,5	0,1	0,1	0,6	0,6	0,2
<i>Huvudämne i komvux</i>												
Beteendevetenskap, humaniora	4,4	3,3	4,1	5,4	4,0	9,0	6,4	5,5	4,1	5,6	6,8	10,2
Estetiska ämnen	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,5	0,6	0,7	0,3	0,2
Företagsekonomi, administration	21,3	17,0	10,0	13,4	11,9	11,4	23,6	15,5	16,5	13,0	11,5	13,9
Matematik, naturvetenskap	33,3	27,7	33,5	34,9	43,5	51,5	25,3	19,4	20,0	23,8	27,8	39,8
Medicin, hälso- och sjukvård	0,8	0,5	1,4	0,5	0,6	0,2	3,7	4,4	5,3	5,6	5,0	6,7
Samhällsvetenskap, information	28,3	33,3	34,3	31,5	34,5	41,2	30,3	27,9	29,8	28,4	32,5	37,3
Språk och språkvetenskap	54,3	40,9	45,7	52,0	53,1	70,5	50,7	42,6	40,8	48,9	49,1	60,7
Teknik	21,7	16,2	14,1	12,4	6,8	9,8	5,4	3,1	3,3	4,6	6,8	7,0
Ej relaterade ämnesgrupper	2,7	1,5	0,8	1,2	1,7	1,3	16,0	17,8	14,7	12,4	9,5	6,1
Ingen uppgift	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,3
Genomsnittligt antal huvudämnen	1,7	1,4	1,4	1,5	1,6	2,0	1,6	1,4	1,4	1,4	1,5	1,8

Tabell A2 Deltagarnas egenskaper i komvux per inträdesår, invandrargruppen

	<i>Män</i>						<i>Kvinnor</i>					
	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1988	1989	1990	1991	1992	1993
<i>Utbildningsnivå i komvux</i>												
Grundläggande	54,9	67,7	75,5	62,3	58,8	84,9	54,2	62,5	46,7	67,2	70,8	80,3
Gymnasial	35,3	14,7	10,2	18,9	20,6	11,6	27,1	15,6	10,0	17,2	12,5	14,5
Påbyggnadsutbildning	9,0	17,7	14,3	17,0	20,6	3,5	18,8	21,9	43,3	15,5	16,7	4,7
Ingen uppgift	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
<i>Dag- eller kvällskurser i komvux</i>												
Dag	43,1	44,1	40,8	49,1	58,8	79,1	47,9	56,3	66,7	48,3	58,3	83,9
Kväll	56,9	55,9	59,2	49,1	41,2	20,9	52,1	43,8	33,3	51,7	41,7	15,5
Ingen uppgift	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
<i>Huvudämne i komvux</i>												
Beteendevetenskap, humaniora	5,9	0,0	2,0	1,9	2,9	1,7	4,2	0,0	0,0	3,5	12,5	4,2
Estetiska ämnen	0,0	0,0	0,0	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Företagsekonomi, administration	15,7	2,9	0,0	1,9	5,9	2,9	12,5	6,3	6,7	3,5	0,0	2,1
Matematik, naturvetenskap	45,1	20,6	26,5	18,9	35,3	32,6	20,8	18,8	16,7	15,5	16,7	33,2
Medicin, hälso- och sjukvård	0,0	2,9	0,0	0,0	2,9	0,6	2,1	0,0	0,0	3,5	0,0	3,1
Samhällsvetenskap, information	29,4	23,5	32,7	35,9	41,2	19,2	35,4	31,3	26,7	22,4	33,3	19,7
Språk och språkvetenskap	80,4	85,3	81,6	84,9	73,5	93,6	77,1	75,0	56,7	84,5	87,5	92,2
Teknik	3,9	5,9	2,0	5,7	2,9	2,9	10,4	0,0	3,3	10,3	4,2	3,6
Ej relaterade ämnesgrupper	3,9	0,0	0,0	1,9	0,0	1,7	2,1	9,7	26,7	3,5	0,0	0,5
Genomsnittligt antal huvudämnena	1,8	1,4	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6

IFAU:s publikationsserier – senast utgivna

Rapport

- 2003:1** Mörk Eva ”De arbetsmarknadspolitiska programmens effekt på den kommunala skolan”
- 2003:2** Runeson Caroline & Anders Bergeskog ”Arbetsmarknadspolitisk översikt 2000”
- 2003:3** Runeson Caroline & Anders Bergeskog ”Arbetsmarknadspolitisk översikt 2001”
- 2003:4** Calleman Catharina ”Invandrarna, skyddet för anställningen och diskrimineringslagstiftningen”
- 2003:5** Rooth Dan-Olof & Olof Åslund ”Spelar när och var någon roll? Arbetsmarknadslägets betydelse för invandrades inkomster”
- 2003:6** Forslund Anders & Bertil Holmlund ”Arbetslöshet och arbetsmarknadspolitik”
- 2003:7** Fröberg Daniela, Linus Lindqvist, Laura Larsson, Oskar Nordström Skans & Susanne Ackum Agell ”Friåret ur ett arbetsmarknadsperspektiv – delrapport 1”
- 2003:8** Olofsson Jonas ”Grundläggande yrkesutbildning och övergången skola arbetsliv – en jämförelse mellan olika utbildningsmodeller”
- 2003:9** Olli Segendorf Åsa ”Arbetsmarknadspolitiskt kalendarium II”
- 2003:10** Martinson Sara & Martin Lundin ”Vikten av arbetsgivarkontakter: en studie av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen i ljuset av 70-procentsmålet”
- 2003:11** Hedström Peter, Ann-Sofie Kolm & Yvonne Åberg ”Social interaktion och arbetslöshet”
- 2003:12** Runeson Caroline ”Arbetsmarknadspolitisk översikt 2002”
- 2003:13** Ekström Erika ”Inkomsteffekter av kommunal vuxenutbildning”

Working Paper

- 2003:1** Fredriksson Peter & Per Johansson ”Program evaluation and random program starts”
- 2003:2** Mörk Eva ”The impact of active labor market programs on municipal services”
- 2003:3** Fredriksson Peter & Per Johansson ”Employment, mobility, and active labor market programs”

- 2003:4** Heckman James & Salvador Navarro-Lozano “Using matching, instrumental variables and control functions to estimate economic choice models”
- 2003:5** Fredriksson Peter & Bertil Holmlund “Improving incentives in unemployment insurance: A review of recent research”
- 2003:6** Lindgren Urban & Olle Westerlund “Labour market programmes and geographical mobility: migration and commuting among programme participants and openly unemployed”
- 2003:7** Åslund Olof & Dan-Olof Rooth “Do when and where matter? Initial labor market conditions and immigrant earnings”
- 2003:8** Håkansson Christina, Satu Johanson & Erik Mellander “Employer-sponsored training in stabilisation and growth policy perspectives”
- 2003:9** Carneiro Pedro, Karsten Hansen & James Heckman “Estimating distributions of treatment effects with an application to the returns to schooling and measurement of the effects of uncertainty on college choice”
- 2003:10** Heckman James & Jeffrey Smith “The determinants of participation in a social program: Evidence from a prototypical job training program”
- 2003:11** Skedinger Per & Barbro Widerstedt “Recruitment to sheltered employment: Evidence from Samhall, a Swedish state-owned company”
- 2003:12** van den Berg Gerard J & Aico van Vuuren “The effect of search frictions on wages”
- 2003:13** Hansen Karsten, James Heckman & Kathleen Mullen “The effect of schooling and ability on achievement test scores”
- 2003:14** Nilsson Anna & Jonas Agell “Crime, unemployment and labor market programs in turbulent times”
- 2003:15** Hedström Peter, Ann-Sofie Kolm & Yvonne Åberg “Social interactions and unemployment”
- 2003:16** Ekström Erika “Earnings effects of adult secondary education in Sweden”

Dissertation Series

- 2002:1** Larsson Laura “Evaluating social programs: active labor market policies and social insurance”
- 2002:2** Nordström Skans Oskar “Labour market effects of working time reductions and demographic changes”
- 2002:3** Sianesi Barbara “Essays on the evaluation of social programmes and educational qualifications”

- 2002:4** Eriksson Stefan “The persistence of unemployment: Does competition between employed and unemployed job applicants matter?”
- 2003:1** Andersson Fredrik “Causes and labor market consequences of producer heterogeneity”